

REDAKCE

RUDOLF HAVEL

BŘETISLAV ŠTOREK

ÚVODEM

Soubor statí, který čtenáři předkládáme pod názvem *Editor a text*, je od počátku do konce důsledně zaměřen na sledování problémů spojených s kritickým vydáváním literárních děl, konkrétně s vydáváním textů novočeských (otázky edic starší české literatury se pouze dotýká historická kapitola a částečně na ni odkazuje bibliografie).

Jestliže jsme dali naši knížce podtitul *Úvod do praktické textologie*, chtělo tím být řečeno, že editorskou práci nepovažujeme za pouhou techniku vydávání, za soubor pracovních postupů, ale že ji chápeme jako součást širší problematiky zkoumání literárního textu, která se jeho prostým vydáním zdaleka nevyčerpává: v širě pojatých dějinách textu se odráží umělecký vývoj autora i společenské a kulturní proměny doby. Výzkumem textu literárního díla se zabývá mladá literárněvědná disciplína — textologie. Jako systematický, svébytný obor se začíná formovat v okamžiku, kdy je tradiční filologické (textové) kritiky použito na vydávání novodobých textů a kdy si nový materiál vynucuje vytváření nových metod a zásad, jak praktických, tak teoretických. Vedle základního úkolu studia textu a s ním spojeného řešení vlastní teoretické problematiky má textologie praktický cíl — vydávání textů. I když je v naší knize středem pozornosti právě tento praktický cíl, snažili jsme se zároveň jasně naznačit, že vypracování kanonického textu a jeho vydání je vždy pouze jedním z možných, nikoli nutných výsledků textologického výzkumu, a že tento výzkum je primární. Lapidárně řečeno: ne každý textolog musí být nutně i editorem, ale každý editor musí být textologem.

Kniha je naším prvním pokusem o souborné shrnutí zkušeností z mnohaleté práce na přípravě kritických edic nové české literatury, zkušeností s řešením praktických i teoretických problémů, jak jsme se s nimi při této práci

setkávali. Domníváme se, že před stejné problémy musí být postaven každý, kdo se podílí na vydání textu literárního díla, ať přímo jako editor, nebo jako redaktor edice. To jsme měli na mysli, když jsme dávali knížku dohromady. V žádném případě není míněna jako striktní návod k jednání, ale spíše jako návod k přemýšlení. Chce pomoci každému, kdo se rozhodne vydávat literární text, uvědomit si problematiku edičního úkolu alespoň v tom rozsahu, který jsme v knize zachytili, uvědomit si i vzájemné souvislosti jednotlivých textových faktů, i jejich hierarchii — rozeznat věci podstatné od druhořadých, nesporné od sporných, respektive zcela otevřených. Bude-li naše práce pochopena takto, pak máme za to, že nebyla zbytečná.

1969

Redakce

ZÁKLADNÍ CÍL EDITOROVY PRÁCE

Editor (tj. textolog připravující vydání literárního díla) obrací pozornost k textu díla, tj. k jeho grafickému (psanému nebo tištěnému) záznamu. Ten může být fixován v jednom nebo v několika rukopisech, v jednom nebo v několika otiscích knižních nebo vedle knižních otisků i v otiscích časopiseckých, sborníkových apod. Mohou existovat náčrty, poznámky nebo zlomky rukopisů, které předcházely definitivní podobě textu, a mohou existovat i opisy textu, autorské nebo cizí. Povinností editora je všechna tato znění a všechny tyto materiály, které souhrnně nazýváme *textové prameny*, znát. Při zkoumání jednotlivých textových pramenů jde sice textolog do nejmenších podrobností, nemůže je však hodnotit izolovaně, ale vždy jako součást struktury nejen vydávaného díla, nýbrž autorova díla celého, stejně jako se předpokládá i textologova znalost společenské situace (především literární a jazykové), v níž autor tvořil a v níž zkoumané dílo vzniklo. Toho všeho je někdy ve větší, někdy v menší míře třeba k tomu, aby bylo možno stanovit, z kterého textového pramene bude edice vycházet, připravit znění textu, které bude výsledkem zevrubné analýzy na základě srovnání všech textových pramenů, a podle povahy vydání doprovodit text kritickým komentářem.

Takto získaný text, zbavený zároveň všech vnějších nedostatků, jako jsou písařské a tiskové chyby a jiná poškození, jakož i cizích zásahů a úprav nesrovnávajících se s autorovým záměrem, nazýváme *textem kanonickým*. Kanonizací textu se dílo upevňuje ve vědomí čtenářů v určité podobě. Z toho hlediska je důležité, z kterého textového pramene, z kterého textového znění se při kanonizování textu vychází. V chronologické řadě textových pramenů by mohl být zvolen leckterý z nich. Vedle rukopisu jakožto primárního znění mohl by to být